

Concours interne de l'agrégation et CAER - PA
Section langues vivantes étrangères : hébreu
Programme de la session 2022

I. LITTÉRATURE

Œuvres au programme :

1. ש"י עגנון, **שירה**
2. ש"י עגנון, **הרופא ורושתו**
3. יהודה עמיחי, **שירים 1948-1962**

1. ש"י עגנון, שירה

Chef d'œuvre inachevé de S.Y. Agnon (1888-1970), prix Nobel israélien de littérature (1966), *Shira*, son dernier roman, est publié en 1971. En 1974, Schocken, l'éditeur historique d'Agnon, publie une version révisée qui comprend un « dernier chapitre » inédit dont la clôture est différente de celle de l'édition précédente.

Roman encyclopédique, symbolique, réaliste et métaphysique, *Shira*, « dernier bilan artistique » d'Agnon que certains critiques ont défini comme « une symphonie sans fin » est un roman bourgeois réaliste classique – de prime abord. Dans le Jérusalem mandataire des années 1940, Mafred Herbst, quadragénaire, professeur à l'Université hébraïque de Jérusalem immigré d'Allemagne, juif non-pratiquant, mène une vie tranquille avec son épouse Henrietta et ses deux filles. Mais la rencontre avec l'infirmière Shira à l'occasion de la naissance tardive d'une troisième fille bouleversera la vie monotone de ce bon père de famille...

Éditions de référence

1. ש"י עגנון, **שירה**, הוצאת שוקן, 1971 (הדפסה מחודשת 1999)

Traduction en anglais :

- AGNON, S.Y., ***Shira***, translated from the Hebrew by Zeva Shapiro, Schocken Books, New York, 1989
- Nouvelle édition : ***Shira***, newly revised English translation by Zeva Shapiro, New chapters edition, Afterword by Robert Alter, The Toby Press S.Y. Agnon Library, 2012, 2014

Bibliographie indicative

1. ש"י עגנון : **שירה**

Ouvrages

בן-דב, ניצה, "שיטעמו בגופם מה שהם מפייטים", בתוך: **אהבות לא מאושרות – תסכול אירוטי, אהבות ומוות ביצירתו של ש"י עגנון**, עמ' 294-324, הוצאת עם עובד, 1997

ברזל, הלל, **סיפורי אהבה של שמואל יוסף עגנון**, הוצאת אוניברסיטת בר-אילן, 1975

לאור, דן, **חיי עגנון**, הוצאת שוקן, 1998

ברזל הלל, "תשתית פיוטית לשירה" בתוך: שמואל יוסף עגנון, מבחר מאמרים על יצירתו, עורך: הלל ברזל, עמ' 236-255, הוצאת עם עובד, 1982

שטרן, דינה, **בואי שירה בואי – תבניות עומק ב'שירה' לשי"י עגנון**, הוצאת ראובן מס, 1992 (מהדורה דיגיטלית)
<https://kotar.cet.ac.il/KotarApp/Index/Book.aspx?nBookID=97349899>

שמיר, זיוה, **שירה חדשה: מה זאת אהבה, על פי הרומן 'שירה' מאת שי"י עגנון**, הוצאת ספרא והקיבוץ המאוחד, 2016
קורצווייל, ברוך, "חשבונות האמנותי האחרון של שמואל יוסף עגנון", בתוך: **מסות על סיפורי שי"י עגנון**, עמ' 400-422, הוצאת שוקן, 1975

שקד, גרשון, **אמנות הסיפור של עגנון**, הוצאת ספרית פועלים, 1976

CALAND, Brigitte, *L'image de la femme et du couple dans trois œuvres de S. Y. Agnon*, thèse de doctorat soutenue le 11/06/2014, INALCO, Paris, (voir p. 241-396 sur Shira)
<https://tel.archives-ouvertes.fr/tel-01127380/>

Articles en ligne

אבישי, מרדכי, "רומן גדול וחיידה ספרותית", מעריב, 26.03.1971
<https://agnonhouse.org.il/article/שירה-רומן-גדול-וחיידה-ספרותית>

אלטר, רוברט, "סוד גאונותו של שי"י עגנון", מידה, 27.02.2020
<https://mida.org.il/2020/02/27/בין-קודש-לחול-סוד-הגאונות-של-שי-עגנון>

בר יעקב, אביבה, "שירה - חידת הנשיות בעולמו הפנימי של עגנון", New Israeli Jungian Association
<https://www.israjung.co.il/about-20.html>

בן-דב, ניצה, "בשר ושירה ב'שירה' של עגנון", קשת החדשה 10, חורף 2004, עמ' 7 - 14
<https://agnonhouse.org.il/article/בשר-ושירה-של-עגנון>

הולצמן, גתית, "בשורת הגאולה ותורת המצורע", עלי שיח 47, קיץ 2002, עמ' 162 - 174
<https://agnonhouse.org.il/article/בשורת-גאולה-ותורת-המצורע-מחלת-הצרעת-בר>

הירשפלד, אריאל, "את שירה לא אראה לך" - על סיומו של "שירה", בתוך: **קובץ עגנון**, הוצאת מאגנס, 1994 עמ' 132 - 177
<https://agnonhouse.org.il/article/את-שירה-לא-אראה-לך-על-סיומו-של-שירה>

כצמן, רומן, "ספרים וכתבים כסמלי הצחוק ביצירתו של שי"י עגנון", בתוך: ר. כצמן, **מחשבת הספר**, אוניברסיטת בר-אילן, עמ' 239 - 253
<https://agnonhouse.org.il/article/ספרים-וכתבים-כסמלי-הצחוק-ביצירתו-של-שי>

פוקס, אסתר, "תמימות והיתממות בעיצוב הגיבור העגנוני – דיון חוזר ב'שירה'", דפים למחקר בספרות, אוניברסיטת חיפה, כרך 3, 1986, עמ' 137-150
https://www.jstor.org/stable/23417424?read-now=1&seq=1#page_scan_tab_contents

ראובני, יותם, "ברית המצורעים: האם נמצא הפיתרון לאניגמה הגדולה של עגנון", הארץ, 19.01.2017
<https://www.haaretz.co.il/literature/agnon/1.3410915>

פרידמן, רבקה, חשיפתו של המידיום האירוני ביצירתו של עגנון לתולדותיה, ביצרון, כרך ח', אפריל 1987, עמ' 71-76
<https://agnonhouse.org.il/article/חשיפתו-של-המידיום-האירוני-ביצירת-עגנון>

רמרז-ראוך, גילה, "שירה - אחרית דבר (קריאה ב"שירה" לש"י עגנון)", מאזניים 3, 1973, עמ' 176 – 183
<https://agnonhouse.org.il/article/שירה-אחרית-דבר>

שמוש, אמנון, "עיון שני בשירה של עגנון", מעריב, 21.05.1971
http://jpress.org.il/olive/apa/nli_heb/SharedView.Article.aspx?href=MAR/1971/05/21&id=Ar03300

שמוש, אמנון, "הקבוצה כמפתח להבנת "שירה" של עגנון", מעריב, 15.04.1971
http://jpress.org.il/olive/apa/nli_heb/SharedView.Article.aspx?href=MAR/1971/04/15&id=Ar03000

שקד, גרשון, "מה יעשה אדם כדי לחדש את עצמו", מאזניים 4-5, מארס-אפריל 1971, עמ' 283 – 294
<https://agnonhouse.org.il/article/מה-יעשה-אדם-כדי-לחדש-את-עצמו-2>

ALTER, Robert, **Agnon's last words**, *Commentary*, June 1971
<https://www.commentarymagazine.com/articles/robert-alter-2/agnons-last-word/a>

EZER, Nancy, **Flirtation in S.Y. Agnon's "Shira"**, in *History and Literature*, D. Cutter & D.C. Jacobson (dir.), Brown Judaic Studies, 2020, p. 125-136
<https://agnonhouse.org.il/article/flirtation-in-s-y-agnons-shira/>

MINTZ, Alan, **Agnon Without End**, *Commentary*, February 1990
<https://www.commentarymagazine.com/articles/alanlmintz221gmail-com/agnon-without-end/>

Médias

"מתאוות בשרים לאהבה אפלטונית ברומן 'שירה' של עגנון", ראיון עם פרופ' ניצה בן-דב, מתוך ערב חדש, כאן חינוכית, 29.06.2016 [Vidéo]
<https://www.youtube.com/watch?v=YG7AAhNZI3s>

"שירה" מאת ש"י עגנון, עם הסופר חיים באר וחוקרי הספרות פרופ' דן לאור ופרופ' ניצה בן דב 70 שנה 70 ספרים, כאן, תאגיד השידור הישראלי, 30.08.2018 [Audio]
<https://www.kan.org.il/podcast/item.aspx?pid=10924>

ש"י עגנון - מוקדש לְנֵת ביתי, סרט תעודי על ש"י עגנון בשני חלקים, במאית: איטה גליקסברג, כאן 11, תאגיד השידור הישראלי, 2013 [Vidéo]
חלק 1 <https://www.youtube.com/watch?v=L0aIFJmTftM>
חלק 2 <https://www.youtube.com/watch?v=JdddbXFtRxw>

לציון 50 שנה לפטירתו של ש"י עגנון, תוכנית פודקאסט תוכנית גואל פינטו, גם כן תרבות, 21.01.2020 [Audio]
<https://omny.fm/shows/gam-ken-tarbut-2/17-2-2020>

אתר בית עגנון, אגף המחקר מאמרים, הקלטות, סרטונים
Site **Agnon house**, articles et ressources
<https://agnonhouse.org.il/research>

2. ש"י עגנון, הרופא וגרושתו (1941)

Maître du récit bref, Agnon a publié des dizaines de nouvelles de genres divers. Publiée en 1941, la nouvelle réaliste הרופא וגרושתו a été rajoutée *a posteriori* au recueil de nouvelles על כפות המנעול, sous-titrée « Histoires d'amours ». Or, on le sait, chez Agnon, il n'y a pas d'amours heureux.

Éditions de référence

ש"י עגנון, הרופא וגרושתו, בתוך: על כפות המנעול, עמ' 367-383, הוצאת שוקן, 1998

En ligne : https://library.osu.edu/projects/hebrew-lexicon/02005_files/02005541.pdf

Bibliographie indicative

Ouvrages

בהט, יעקב, "הרופא וגרושתו", בתוך: שמואל יוסף עגנון, מבחר מאמרים על יצירתו, עורך: הלל ברזל, עמ' 468-480, הוצאת עם עובד, 1982

ברזל הלל, "הרופא וגרושתו", בתוך: שמואל יוסף עגנון, מבחר מאמרים על יצירתו, עורך: הלל ברזל, עמ' 60-63, הוצאת עם עובד, 1982

שריבויים דבורה, "חלומי של הרופא", בתוך: פשר החלומות ביצירותיו של ש"י עגנון, הוצאת פפירוס, אוניברסיטת תל אביב, עמ' 189-214

Articles en ligne

בון אלק, הודיה, "סוף לסיפור: על אופני סיום סיפורי האהבים של ש"י עגנון", לימודים, גיליון 14, תשע"ח
http://www.daat.ac.il/daat/ktav_et/category.asp?ktavet=2&id1=51

משמרי, אביבית, שרשרת ההדבקה של עגנון, בתוך: הספרנים - בלוג הספרייה הלאומית, 30.01.2021
<https://blog.nli.org.il/%d7%a9%d7%a8%d7%a9%d7%a8%d7%aa-%d7%94%d7%94%d7%93%d7%91%d7%a7%d7%94-%d7%a9%d7%9c-%d7%a2%d7%92%d7%a0%d7%95%d7%9f>

קובובי מנור מירי, טבעה של הקנאה, היבט באמנות הסיפור של עגנון: הרופא וגרושתו, מאזנים, נובמבר-דצמבר 1985, עמ' 24-25
<https://agnonhouse.org.il/article/טבעה-של-הקנאה-היבט-באמנות-הסיפור-של-הרופא-וגרושתו>

רויטמן אלכס, עיון ב"הרופא וגרושתו" לש"י עגנון, הפיקוח על אגף ספרות, משרד החינוך (ללא תאריך)
https://pop.education.gov.il/tchumey_daat/safrut/chativa-elyona/noseem_nilmadim/shmuel-yosef-agnon/
ou
<https://meyda.education.gov.il › rofe-grushato>

שלח יוכי, סוף ידוע מראש - "הרופא וגרושתו" ש"י עגנון, כתב עת מקוון, balashy.com [PDF]
https://www.academia.edu/32509601/%D7%A8%D7%A9%D7%99%D7%9E%D7%94_%D7%94%D7%A8%D7%95%D7%A4%D7%90_%D7%95%D7%92%D7%A8%D7%95%D7%A9%D7%AA%D7%95_%D7%9B%D7%A1%D7%99%D7%A4%D7%95%D7%A8_%D7%93%D7%98%D7%A8%D7%9E%D7%99%D7%A0%D7%99%D7%A1%D7%98%D7%99publié

publié aussi sous le titre :

שלח יוכי, הרופא וגרושתו בסיפור דטרמיניסטי [PDF]
https://he.wikipedia.org/wiki/%D7%94%D7%A8%D7%95%D7%A4%D7%90_%D7%95%D7%92%D7%A8%D7%95%D7%A9%D7%AA%D7%95

שרוני בועז, חלומות הגיבורים הגברים ב"פנים אחרות" וב"רופא וגרושתו", ע"ג, כתב עת ליצירות עגנון, אוניברסיטת בר אילן, גיליון ב', 2012

<https://agnonhouse.org.il/wp-content/uploads/2017/01/sharoni.pdf>

Davidovitch, Nitza, **S.Y. Agnon reads the Song of Songs ?** in: *SCRIPTA JUDAICA CRACOVIENSIA*, Vol. 9, Kraków, 2011
<http://www.ejournals.eu/pliki/art/1090/>

3. יהודה עמיחי, שירים 1948 - 1962

Poète du quotidien, des gens, des objets et des gestes de la vie courante, Yehuda Amichai (1924-2000), lauréat de nombreux prix littéraires prestigieux israéliens et internationaux est le poète le plus lu en Israël et le plus traduit en langues étrangères. L'œuvre au programme, « Poésies 1948-1962 » (Schocken, 1963) rassemble les poésies publiées par Amichai dans ses quatre premiers recueils. Ce « modeste révolutionnaire » s'impose dès ses débuts comme innovateur et se démarque de ses prédécesseurs et contemporains. D'une part il remplace le registre soutenu par le langage courant, matériau fondamental de son langage poétique. De l'autre, celui qu'Amos Oz avait défini comme « le poète le plus casanier de notre poésie » détourne les grands thèmes collectifs au centre des préoccupations de la société israélienne de la première décennie du jeune état au profit d'une vision individuelle et intimiste.

Éditions de référence

יהודה עמיחי, **שירים: 1948-1962**, הוצאת שוקן, 1963

יהודה עמיחי, **שירי יהודה עמיחי** (5 כרכים), כרך 1 - **שירים: 1948-1962**, הוצאת שוקן, 2020 (הדפסה מחודשת במסגרת הוצאת כל כתבי יהודה עמיחי).

Bibliographie indicative

Ouvrages

- בסוק, עידו, **ספקות ואהבות: יהודה עמיחי - חיים**, הוצאת שוקן, 2019
- ערפלי, בעז, **הפריחים והאגרטל, שירת עמיחי, 1948-1968**, הוצאת הקיבוץ המאוחד, 1986
- צוויק, יהודית, **יהודה עמיחי: מבחר מאמרי ביקורת על יצירתו**, הוצאת הקיבוץ המאוחד, 1988
- שרף-גולד, נילי, **והגעגועים סגורים בי: יהודה עמיחי - צמיחתו של משורר**, הוצאת מנגד, 2019

Articles en ligne

אברמזון, גלנדה, "עמיחי ואוטוביוגרפיה", אלכסון, 22.02.2017
<https://alaxon.co.il/readingיהודהעמיחי/readingיהודהעמיחי/>

גורי, חיים, "תחושת הרעד של פגישה ראשונה", ידיעות אחרונות, 22.09.2000 (סידרת כתבות לרגל מות עמיחי)
<https://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-130070,00.html>

גלזמן, מיכאל, "מותו של דיקי: הטקסט הטראומטי של יהודה עמיחי", מחקרי ירושלים בספרות עברית ל"א, תש"ף, עמ' 453 – 488

<https://jstudies.huji.ac.il/sites/default/files/jstudies/files/sifrut - 31 - press - 16 - gluzman.pdf>

דקובן אזרחי, סדרה, "יהודה עמיחי – פייטן של היומיום", מכאן י"ד, 2014, עמ' 143 - 167

<https://library.osu.edu/projects/hebrew-lexicon/99995-files/99995095/99995095-014/99995095-014-143-167.pdf>

ויסברוד, רחל, "יהודה עמיחי, עכשיו ובימים האחרים" (פרק 7) בתוך: ויסברוד ר., **בימים האחרים: תמורות בשירה העברית בין תש"ח לתש"ך**, האוניברסיטה הפתוחה, 2002-2006

חנוך, אסתר, "האמנם אלוהים מרחם על ילדי הגן? אינטרפרטציה לארבעה שירי יהודה עמיחי", עמ' 7-18

Hebrew Higher Education, Volume 17, 2015 University of Madison, Wisconsin,

<https://jewishstudies.rutgers.edu/docman/goldman/720-hhe-17-2015/file>

דקובן אזרחי, סדרה, "יהודה עמיחי – פייטן של היומיום", מכאן י"ד, 2014, עמ' 143 - 167

<https://library.osu.edu/projects/hebrew-lexicon/99995-files/99995095/99995095-014/99995095-014-143-167.pdf>

כדורי, רועי, "אני (כל כך) רוצה לבלבל את התנ"ך – יחסה של יצירת עמיחי אל המקרא לאור תיאוריות אינטרטקסטואליות", עבודה סמינריונית, מכללת הרצוג, 2017

<https://www.academia.edu/34696647/>

מלמד, אריאנה, "חתן פרס האהבה", ידיעות אחרונות, 21.09.2000 (סידרת כתבות לרגל מות עמיחי)

<https://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-3958119,00.html>

סומק, רוני, בדרך העפר, בשירה של צווארון כחול, ידיעות אחרונות, 22.09.2000 (סידרת כתבות לרגל מות עמיחי)

<https://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-130088,00.html>

עוז, עמוס, "מהפכן", ידיעות אחרונות, 24.09.2000 (סידרת כתבות לרגל מות עמיחי)

<https://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-132768,00.html>

עומר, דן, "בארץ הלוהטת הזאת מלים צריכות להיות צל...", פרוזה 25, עמ' 4 - 11, ספטמבר 1978

https://library.osu.edu/projects/hebrew-lexicon/00468_files/00468204.pdf

ערפלי, בעז, "על המשמעות הפוליטית של שירת יהודה עמיחי", עיונים בתקומת ישראל 5, 1995, עמ' 474 – 496

https://library.osu.edu/projects/hebrew-lexicon/00468_files/00468221.pdf

ערפלי, בעז, "יופיו של המהפכן השקט", ידיעות אחרונות, 22.09.2000 (סידרת כתבות לרגל מות עמיחי)

<https://www.ynet.co.il/articles/1,7340,L-130108,FF.html>

ערפלי, בעז, "שירת יהודה עמיחי: תמונת עולם, פואטיקה, משמעות פוליטית, ארבעים שנה של מחקר"

בתוך: ערפלי, ב., **שורת המורדים, מחקרים בספרות העברית החדשה**, הוצאת כרמל, 2009

<http://www.text.org.il/index.php?book=1001043>

פרי, מנחם, "לנוכח המתים – הפואטיקה החדשה של יהודה עמיחי הצעיר", בתוך: הנאמן, מנחת הוקרה וידידות לעוזי שביט, עמ' 193–231, 2016

<https://www.academia.edu/22870847/>

קרונפלד, חנה, **המשורר כמתרגם בשירת עמיחי**, אות, כתב עת לספרות ותיאוריה, גיליון 03, סתיו 2013, אוניברסיטת תל אביב

<https://library.osu.edu/projects/hebrew-lexicon/99995-files/99995010/99995010-03-01.pdf>

רוזנטל, רוביק, "שפת הרחוב של אלוהים", מעריב, 22.06.2007 (הרצאה בכינוס יהודה עמיחי ב-09.07.07)
https://library.osu.edu/projects/hebrew-lexicon/00468_files/00468220.pdf

רוזנטל, רוביק, "האיש שדיבר שירה", אתר: הזירה הלשונית, 13.04.2015
www.ruvik.co.il/יהודה-עמיחי/שפה/גיבורי-שפה/

שקד, גרשון, "יהודה עמיחי וחבורת 'לקראת' - ראשיתו של עמיחי וקבוצת ההתייחסות הספרותית שלו", צפון, קובץ ספרותי, כרך ה' (תשנ"ח 1998), עמ' 179-208
https://library.osu.edu/projects/hebrew-lexicon/00468_files/00468224.pdf

שרף-גולד, נילי, "אוניה נושאת געגועים - המסע הגדול בים ועקבותיו בשירת יהודה עמיחי", מכאן, כרך ג' (חורף תשס"ג, דצמבר 2002), עמ' 86-100
<https://library.osu.edu/projects/hebrew-lexicon/99995-files/99995095/99995095-003/99995095-003-086-100.pdf>

KIRSCH, Adam, « The tolerant irony of Israel's national poet », *Tablet*, 21/11/2015
<https://www.tabletmag.com/sections/arts-letters/articles/amichai-israels-national-poet>

MOSES, Emmanuel, « Yehuda Amichai, Le secret professionnel du grand poète de Jérusalem », interview d'Emmanuel Moses, *France culture*, 31/01/2016, 29 min., [Audio]
<https://www.franceculture.fr/emissions/secret-professionnel/le-secret-professionnel-du-grand-poete-de-jerusalem-yehuda-amichai>

REICHMAN, Edouard, « Yehuda Amichai répond aux questions d'Edgar Reichman », *Courrier de l'Unesco*, XLVII, 10, 1994
https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000098434_fre

Médias

פגישה עם המשורר יהודה עמיחי (הראיון האחרון לפני מותו), מראיינת: אבירמה גולן, בקריאה ראשונה, כאן חינוכית, 2000
[Vidéo]
https://www.youtube.com/watch?v=9BoF_nqh_WU

המשורר חיים גורי על יהודה עמיחי, במאי: יאיר קידר, מיזם העברים, שרות הסרטים הישראלי, 13.03.2013 [Vidéo]
<https://www.youtube.com/watch?v=Dd4RIY0fqpc>

בגוף ראשון – יהודה עמיחי, מראיין: רם עברון, כאן 11, תאגיד השידור הישראלי, 1998 (29.03.2017) [Vidéo]
<https://www.youtube.com/watch?v=OGa3gU0dkBQ>

"אהבנו כאן: יהודה עמיחי, השנים המעצבות", הספרייה הלאומית והאוניברסיטה העברית, עם ד"ר גדעון טיקוצקי, ד"ר תמר הס, ד"ר נילי גולד-שרף 25.08.2019 [Vidéo]
https://www.youtube.com/watch?v=eK_LVK6XIVw

"עכשיו ובימים האחרים" מאת יהודה עמיחי עם פרופ' מיכאל גלזמן, האוניברסיטה המשודרת, 28.02.17 [Audio]
<https://glz.co.il/>

II. CIVILISATION

L'immigration russophone en Israël dans les années 1990-2010

1. Appelberg Alexandra, « Israël, un pays à l'accent russe », *Le courrier de Russie*, 09 avril 2019, <https://www.lecourrierderussie.com/2019/04/israel-un-pays-a-l-accent-russe/>
2. Bars Stéphanie (Le), « La 'petite Russie' d'Israël », in *Le Monde*, 06 juin 2005, https://www.lemonde.fr/a-la-une/article/2005/06/06/la-petite-russie-d-israel_658763_3208.html
3. Berthomière William, « L'immigration des Juifs d'ex-URSS : un nouveau défi pour Israël », in *Revue Européenne des Migrations Internationales*, 1995, p.19-41. https://www.persee.fr/doc/remi_0765-0752_1995_num_11_3_1476
4. Cahn Nathan, « La Communauté russe d'Israël : un État dans l'État ? » in *The Jerusalem Post*, 06.02.2014, <https://www.jpost.com/edition-fran%C3%A7aise/israel/la-communaut%C3%A9-russe-disra%C3%ABl-un-etat-dans-letat-340591>
5. Delanoë Igor, « La Russie et Israël : entre méfiance réciproque et coopération bilatérale, les enjeux d'une relation ambivalente », in *Recherches et Documents* n°06/2010, <https://www.files.ethz.ch/isn/119705/2010-06.pdf>
6. Fainberg Sarah, « La Nouvelle mosaïque israélienne, L'intégration des Juifs de l'ex-URSS » in *La Vie des idées*, 02 avril 2007, <https://lavedesidees.fr/La-nouvelle-mosaïque-israélienne.html>
7. Sokol Sam, « Pourquoi nombre de nouvel olim en Israël ne sont pas considérés comme juifs ? » in *The Times of Israël*, 04 janvier 2019, <https://fr.timesofisrael.com/pourquoi-nombre-de-nouveaux-olim-en-israel-ne-sont-pas-consideres-comme-juifs/>
8. Tinguay Anne (de), « Les Russes d'Israël, une minorité très influente », *Les Etudes du CERI*, décembre 1998, <https://www.sciencespo.fr/ceri/sites/sciencespo.fr.ceri/files/etude48.pdf>
9. Urjewicz Charles, « Russes, Juifs, Israéliens » in *Outre-Terre*, 2004/4, p.227-232, <https://www.cairn.info/revue-outre-terre1-2004-4-page-227.htm>
10. Zvulun Ronen, « La droite se dispute le 'vote russe, faiseur de rois en Israël », in *Challenges*, 01 mars 2020, https://www.challenges.fr/societe/la-droite-se-dispute-le-vote-russe-faiseur-de-rois-en-israel_701121
11. אריאן אשר, פיליפוב מיכאל, קנפלמן אנה, "מדד הדמוקרטיה הישראלית 2009 - עשרים ששנה לעלייה מבריהמועצות", המכון הישראלי לדמוקרטיה, הורדה חנים <https://www.idi.org.il/books/5638>
12. אלק אפשטיין, "הערבים הם אותם ערבים גם כשהם אינו אותם ים" : השפעת הסכסוך הישראלי-ערבי על עיצוב הזהות הפוליטית של יוצאי חבר המדינות, "סוגיות חברתיות בישראל", קיץ 2006 [https://www.openu.ac.il/personal_sites/download/alek/61%20Israeli%20Russian%20Politics%20and%20the%20Conflict%20-%20Sugiot%20hevratiot%20\(2006\).pdf](https://www.openu.ac.il/personal_sites/download/alek/61%20Israeli%20Russian%20Politics%20and%20the%20Conflict%20-%20Sugiot%20hevratiot%20(2006).pdf)
13. פרשינצקי אנה ולריסה רמניק, "דוברי רוסית צעירים בישראל: ניצניה של מחאה אתנית", *עיונים בתקומת ישראל*, עמ' 7-49, <https://in.bgu.ac.il/bgi/iyunim/27/PR-27.pdf> כרך 27 (2017),

14. לשם אלעזר, "השתלבות עולי ברית המועצות לשעבר 1990-2005", *מחקר תשתית רב-תחומי*, מסד קליטה, אפריל 2009
<https://www.molsa.gov.il/sitecollectiondocuments/misradharevacha/%D7%A7%D7%94%D7%99%D7%9C%D7%94/%D7%A2%D7%95%D7%9C%D7%99%D7%9D/report-nivi.pdf>
15. שפס מרינה (עורכת), "נתונים נבחרים על אוכלוסיית עולי ברית המועצות לשעבר, לרגל עשרים וחמש שנה לגל העלייה", *הד האולפן החדש*, גיליון 105, סתיו 2016
https://meyda.education.gov.il/files/AdultEducation/hed_haulpan/hed_105_marina_sheps.pdf
